

Održivi razvoj i ekološko poduzetništvo učenika

Žibert, Jasmina

Master's thesis / Diplomski rad

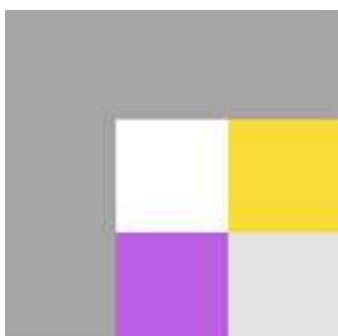
2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:141:216637>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Jasmina Žibert

ODRŽIVI RAZVOJ I EKOLOŠKO PODUZETNIŠTVO UČENIKA
DIPLOMSKI RAD

Osijek, srpanj, 2023.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni Učiteljski studij

ODRŽIVI RAZVOJ I EKOLOŠKO PODUZETNIŠTVO UČENIKA

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Ekologija

Mentor: prof. dr. sc. Irella Bogut

Student: Jasmina Žibert

Matični broj:0267041108

Modul: razvojni (A)

Osijek, srpanj, 2023.

SAŽETAK

Održivi razvoj i poduzetništvo dvije su od ukupno sedam međupredmetnih tema propisanih za osnovne i srednje škole. Kurikulum je pisani dokument koji posjeduje strategije za postizanje unaprijed određenih ciljeva. Za svaku međupredmetnu temu napisan je kurikulum koji sadrži odgojno - obrazovna očekivanja i načine vrednovanja. Smatraju se također i ključnim kompetencijama cjeloživotnog učenja. Održivi razvoj i poduzetništvo naglasak stavljaju na učenike i razvijanje njihovih kompetencija i potencijala kako bi postali samostalni i aktivni sudionici društva. Veliku ulogu u razvitku učenikovih kompetencija ima učitelj koji bi trebao biti uzor učenicima te i sam posjedovati kompetencije održivog razvoja i poduzetništva.

Kao primjer dobre prakse, u radu će bit prikazan rad izvannastavne aktivnosti "Mali poduzetnici" u jednoj osječkoj osnovnoj školi. Mali poduzetnici bave se čitanjem, recikliranjem, izradom i prodajom stvari na sajmovima. Ovim aktivnostima doprinosi se cjelovitom razvoju djece te se razvijaju poduzetničke kompetencije i kompetencije održivog razvoja.

Ključne riječi: kompetencije održivog razvoja, održivi razvoj, pedagoške radionice, poduzetničke kompetencije, poduzetništvo

SUMMARY

Sustainable development and entrepreneurship are two of a total of seven cross-curricular topics prescribed for primary and secondary schools. A curriculum is a written document that contains strategies for achieving predetermined goals. A curriculum has been written for each cross-curricular topic, it contains educational expectations and methods of evaluation. They are also considered key competencies of lifelong learning. Sustainable development and entrepreneurship emphasize students and the development of their competencies and potential so that they become independent and active participants in society. Teachers have a big role in developing students' competencies, they should be an example for their students and should possess the competencies of sustainable development and entrepreneurship.

As a good example, an extracurricular activity "Mali poduzetnici" from an elementary school in Osijek, will be presented in this paper. Mali poduzetnici deal with reading, recycling, making and selling things at fairs. These activities contribute to the overall development of children and they develop entrepreneurial and sustainable development competencies.

Key words: sustainable development competencies, sustainable development, pedagogical workshops, entrepreneurial competences, entrepreneurship

Sadržaj

1. UVOD	1
2. ODRŽIVI RAZVOJ	2
2.1 Povijest održivog razvoja	2
2.2 Sastavnice održivog razvoja.....	3
2.3 Ciljevi održivog razvoja	5
2.4 Obrazovanje za održivi razvoj.....	7
2.5 Učitelj i obrazovanje za održivi razvoj	9
2.6 Učenik i obrazovanje za održivi razvoj.....	11
2.7 Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj.....	12
3. Poduzetništvo učenika.....	17
3.1 Poduzetništvo	17
3.2 Učenje za poduzetništvo	18
3.3 Poduzetničke kompetencije učenika i učitelja	20
3.4 Kurikulum međupredmetne teme Poduzetništvo.....	21
4. Mali poduzetnici osječke Osnovne škole „Mladost“	23
4.1 Tko su Mali poduzetnici?	23
4.2 Organizacija rada Malih poduzetnika	24
4.3 Razvoj kompetencija	25
4.4 Suradnja.....	25
4.5 Aktivnosti i projekti	26
5. Rasprava	30
6. Zaključak	31
7. POPIS LITERATURE	32

1. UVOD

Danas živimo u svijetu koji je postao užurban. Razvoj tehnologije i znanosti dosegao je svoj vrhunac. Iako se tehnologija i znanost razvijaju brzo, i dalje se ne mogu iskorijeniti neki problemi koji muče svijet već godinama. Siromaštvo, glad, bolesti, nejednaka dostupnost obrazovanja i slični problemi protežu se i kroz cijelo 21. stoljeće. Mnogi resursi iskorištavaju se velikom brzinom te se postavlja pitanje što će biti s mlađim generacijama. Upravo zato u posljednjih nekoliko godina raste svijest o potrebi održivog razvoja. Samim time, obrazovanje za održivi razvoj pojavljuje se u mnogim važnim deklaracijama i akcijskim planovima. (Črnjar, 2015) Važno je kod novih generacija osvijestiti važnost problema održivog razvoja te od učenika stvoriti odgovornog člana društva koji će znati kako raspolagati s dostupnim resursima. Kako se sve razvija velikom brzinom, poduzetništvo je nešto bez čega svijet ne može. S obzirom na brze ekonomske i društvene promjene, potrebno je mlade ljude što bolje pripremiti za život i svijet rada. Upravo to će se pokušati ostvariti uvođenjem poduzetništva u odgojno - obrazovni sustav. (Lovrenčić i Vrančić, 2012) Djecu bi trebalo učiti poduzetničkim vještinama od najmlađe dobi. Poduzetničke kompetencije i poduzetnost očekivani su ishod suvremenog obrazovanja. Važno je kod učenika razviti kompetencije kao što su preuzimanje rizika, inovativnost, kreativnost te ih naučiti da nikad ne odustaju od onoga što stvarno žele. (Luketić, 2021)

Temu ovog diplomskog rada odabrala sam kako bih prikazala da se kompetencije održivog razvoja i kompetencije poduzetništva mogu zajedno razvijati i ostvarivati u školskom okruženju samo ovisi o nama, budućim učiteljima i učiteljicama hoćemo li prihvatiti taj izazov ili ne.

2. ODRŽIVI RAZVOJ

2.1 Povijest održivog razvoja

Postoji mnogo definicija pomoću kojih bismo mogli definirati pojam održivi razvoj(eng. *sustainable development*). Brundtland(1987) navodi kako je održivi razvoj onaj razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnje generacije bez ugrožavanja budućnosti idućih generacija.

H. C. von Carlowitza i L. Hartiga povezujemo s prvim spominanjem pojma održivog razvoja. To spominanje bilo je vezano uz njemačko šumarstvo te se naglasak stavlja na trajno očuvanje šuma kako bi i iduće generacije mogle koristiti taj resurs. (Jambrović, 2010)

Štokholmska konferencija održana je 1972. godine te je na njoj sudjelovalo 113 zemalja i oko 400 organizacija.(Jambrović, 2010) Jedna od glavnih karakteristika Štokholmske konferencije bila je ta da su mnogi problemi promatrani odvojeno, bez bilo kakve povezanosti između njih. Tako su na primjer razvoj i zaštita okoliša promatrani zasebno. O mnogim velikim problemima, kao što su rast populacije i promjena klime, uopće nije bilo riječi. Na Štokholmskoj konferenciji ustanovljen je prvi međunarodni Program za zaštitu okoline Ujedinjenih naroda(UNEP). (Pravdić, 1992)

Godine 1987. doneseno je izvješće Naša zajednička budućnost. Izvješće je još poznato i pod nazivom Brundtlandovo izvješće. Ime je dobilo po norveškoj predsjednici Gro Harlem Brundtland koja je potpisala izvješće. U tom izvješću prvi put je definiran pojam održivog razvoja.(Črnjar, 2015)

Iduća važna godina je 1992. Tada je održana Konferencija Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju u Rio de Janeiru. Jedan od ključnih dokumenata je Deklaracija iz Rija. Ona sadrži 27 načela te su deklaracijom definirana prava ljudi na razvoj te obveze država u postizanju održivog razvoja. Deklaracija iz Rija nadovezuje se na Štokholmsku konferenciju. Neka od načela konferenciju u Riju su da svi ljudi imaju pravo na zdrav život, države imaju pravo iskorištavati svoje resurse na načine koji ne štete okolišu, teži se iskorijanju siromaštva, potiče se razvoj svijesti o okolišu te države trebaju smanjiti neodržive obrasce proizvodnje i potrošnje. (Odras, 2010)

Još jedan važan dokument donesen na konferenciji u Rio de Janeiru je i Agenda 21. Kada riječ agenda prevedemo s latinskog, ona znači „ono što treba učiniti“, tako da Agendu 21 možemo nazvati i radnim programom za 21. stoljeće.(Jambrović,2010) Kako je održivi razvoj prvenstveno obveza države, prepoznato je da su za ostvarenje ciljeva Agende 21 potrebna financijska sredstva. Agenda 21 stavlja naglasak na pomoć državama u razvoju, suzbijanju siromaštva, zaštiti i promicanju ljudskog zdravlja, zaštiti okoliša i prirodnih izvora energije. Također ističe potrebu obrazovanja, informiranosti i edukacije.(Odraž, 2010)

U Johannesburgu je 2002. održan Svjetski summit na kojem je donesen Plan provedbe. Na tom summitu spominje se 5 glavnih točaka. To su:

- voda,
- energija,
- zdravlje,
- poljoprivreda i
- biološka raznolikost.

Postavljeni su ciljevi kao što su pristup čistoj vodi, suzbijanje gladi u Africi te zaštita biološke raznolikosti. Također su uz ciljeve postavljeni i rokovi za ostvarenje tih ciljeva. Rok je bio 2010. godina. (Odraž, 2010)

2.2 Sastavnice održivog razvoja

Održivi razvoj počiva na 3 glavne sastavnice. To su:

- društvo,
- gospodarstvo i
- prirodni okoliš.

Sve tri sastavnice su međusobno povezane i jednako vrijedne. (Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011)

Društvo možemo još nazvati i socijalnom komponentom. Ona se odnosi na to da društvo teži zadovoljavanju svojih primarnih potreba te da različite društvene skupine teže

ispunjavanju svojih specifičnih potreba. (Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011) Društvena komponenta temelji se na prihvaćanju kulturoloških raznolikosti, ravnopravnoj dostupnosti obrazovanja i zdravstvene skrbi, postizanju ravnopravnosti i razvijanju socijalnih prava.(Savez društava distrofičara Hrvatske, 2021)

Gospodarstvo nazivamo još i ekonomskom komponentom. Ona govori o tome kako je gospodarstvo bitno za razvoj države te da bi se trebalo ulagati u poboljšanje kvalitete života.(Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011) Ova komponenta temelji se na postizanju blagostanja, stalnosti cijena i mogućnosti zaposlenja.(Savez društava distrofičara Hrvatske, 2021) Najveći problem pojavljuje se upravo kod ove komponente održivog razvoja. Naime, s jedne strane potrošnja pokreće gospodarstvo i osigurava razvoj, dok s druge strane ta proizvodnja stvara štetu za okoliš. (Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011)

Prirodni okoliš nazivamo još i ekološkom komponentom. Ona govori o tome kako je priroda temelj za razvoj društva i gospodarstva. Važno je shvatiti da su neki resursi, bez kojih ne možemo zamisliti život, zapravo neobnovljivi i ograničeni. Takve resurse moramo naučiti koristiti racionalno te im tražiti zamjenu.(Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011) Ova komponenta uključuje razvoj strategija za očuvanje okoliša i stabilnosti klime. (Savez društava distrofičara Hrvatske, 2021)

Slika 1: Sastavnice održivog razvoja

Izvor:<https://lora.bioteka.hr/sto-je-odrzivi-razvoj/>

2.3 Ciljevi održivog razvoja

Milenijski razvojni ciljevi Ujedinjenih naroda doneseni su u rujnu 2000. godine. Njih je prihvatilo 189 država članica Ujedinjenih naroda te su se obvezale kako će te ciljeve pokušati ostvariti do 2015. godine. Osam milenijskih ciljeva predviđenih za ostvarenje do 2015 su:

- iskorijeniti siromaštvo i glad,
- postići univerzalno osnovno obrazovanje,
- poboljšati zdravlje majki,
- boriti se protiv AIDS-a, malarije i ostalih bolesti,
- promovirati ravnopravnosti spolova i osnažiti žene,
- smanjiti stopu smrtnosti djece,
- osigurati održivost okoliša te
- razviti globalno partnerstvo za razvoj.(Odraž, 2015) Nažalost, milenijski ciljevi nisu se jednako brzo ostvarivali u svim dijelovima svijeta te mnogi ciljevi nisu ostvareni.(Savez društava distrofičara Hrvatske, 2021)

Pošto se milenijski ciljevi za 2015. godinu nisu ostvarili u potpunosti, osmišljen je novi program pod nazivom Program za održivi razvoj 2030 ili Agenda 2030. Ovaj program nastavlja se na milenijske ciljeve, ali je opsežniji od njih. Važno je naglasiti kako su prilikom izrade ovoga Programa sudjelovale sve društvene skupine. (Odraž, 2015) Program je donesen 25.rujna 2015. godine te su ga prihvatile 193 zemlje članice Ujedinjenih naroda. Program sadrži 17 ciljeva održivog razvoja. Ti ciljevi su univerzalni te međusobno povezani. Vlade država trebale bi preuzeti odgovornost za provođenje ciljeva. Napredak ciljeva prati se na regionalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini. (Gudelj, 2019)

Ciljevi koje možemo pronaći u Programu za održivi razvoj 2030 su: iskorijeniti siromaštvo u svim oblicima, iskorijeniti glad te postići sigurnost hrane, osigurati zdrav život, osigurati kvalitetno obrazovanje, postići rodnu ravnopravnost, osigurati pristup pitkoj vodi i higijenske uvijete, omogućiti pristup energiji po pristupačnim cijenama, promovirati održiv gospodarski rast, izgraditi infrastrukturu i poticati inovativnost, smanjiti nejednakost unutar i između država, učiniti gradove i naselja sigurnim, osigurati

održive oblike potrošnje i proizvodnje, poduzeti postupke protiv klimatskih promjena, očuvati oceane, mora i morske resurse, spriječiti uništavanje biološke raznolikosti, promovirati miroljubivo i uključivo društvo te učvrstiti globalno partnerstvo. (Odrasz, 2015)

Slika 2: Prikaz 17 ciljeva za 2030. godinu

Izvor: Odrasz(2015). Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030.

Republika Hrvatska od početka sudjeluje u donošenju dokumenata važnih za održivi razvoj. Postiže pozitivne rezultate u provedbi ciljeva održivog razvoja te ima jako dobar početni položaj. U izvješću iz 2019. godine, Hrvatska se nalazi na 22. mjestu od ukupno 162 zemlje u kojima je provedeno prikupljanje podataka. (Gudelj, 2019)

2.4 Obrazovanje za održivi razvoj

Ranih 90-ih godina nastao je koncept obrazovanja za održivi razvoj. (Denona Bogović i Čegar, 2012) Obrazovanje za održivi razvoj dinamičan je koncept te mu je glavna pretpostavka da ljude obrazovanjem treba osposobiti za stvaranje održive budućnosti. Postoji bezbroj definicija obrazovanja za održivi razvoj. Jedna od njih je da obrazovanje za održivi razvoj odgovara na pitanje kako potaknuti sudjelovanje i učenje radi postizanja društva koje razvija održivost. (Črnjar, 2015)

Potreba za obrazovanjem, osposobljavanjem i jačanjem svijesti prisutna je već i u Agendi 21. Potrebno je probuditi etičku i ekološku svijest te steći vještine za održivi razvoj. (Odras, 2010) Agendino 36. poglavlje posvećeno je obrazovanju te ističe glavna 4 cilja. To su:

- promovirati i poboljšati kvalitetu obrazovanja,
- preusmjeriti kurikulume,
- podići razinu svijesti javnosti o konceptu održivog razvoja i
- obučiti radnu snagu. (Denona Bogović i Čegar, 2012)

Razdoblje od 2005. do 2015. godine proglašeno je dekadom obrazovanja za održivi razvoj. Dekadu su proglasili Ujedinjeni narodi. (Črnjar, 2015) Vodeću ulogu preuzeo je UNESCO. Neka od tematskih područja desetljeća obrazovanja za održivi razvoj su:

- jednakost spolova,
- zdravstvena zaštita,
- zaštita okoliša,
- ljudska prava,
- kulturna raznolikost,
- mir i sigurnost,
- održivi razvoj gradova,
- održiva proizvodnja i potrošnja. (Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011)

Svaka država sama za sebe bira strategiju održivog razvoja i obrazovanja za održivi razvoj. Sve strategije povezuje i nekoliko zajedničkih karakteristika. Sve strategije temelje se na načelima i vrijednostima održivog razvoja, vode računa o trima sastavnicama održivog razvoja, promoviraju cijeloživotno obrazovanje, strategije

odgovaraju kulturi, omogućuju kvalitetu životu te zahtijevaju interdisciplinarnost.(Črnjar, 2015)

Hrvatski sabor je na sjednici 20.veljače 2009. godine donio Strategiju za održivi razvoj Republike Hrvatske. Neka od temeljnih načela kojima će se Republika Hrvatska voditi su:

- zaštita zdravlja,
- uključivanje građana,
- promicanje i zaštita ljudskih prava,
- ostvarivanje demokratskog društva,
- upotreba najbolje moguće dostupne tehnologije,
- promicanje održive proizvodnje i potrošnje te
- obnavljanje prirodnih resursa.

Neki od ciljeva istaknutih u Strategiji su: izgradnja stabilnog gospodarstva, osiguravanje energetske učinkovitosti i potrošnje, izgradnja kvalitetnog javnog zdravstva i učinkovitog sustava socijalne skrbi, omogućiti visok prosjek obrazovanosti stanovništva te brojni drugi. Postoji 8 ključnih izazova na kojima Hrvatska treba poraditi. To su:

- 1) poticanje rasta broja stanovnika,
- 2) okoliš i prirodna dobra,
- 3) usmjeravanje na održivu proizvodnju i potrošnju,
- 4) ostvarivanje socijalne kohezije i pravde,
- 5) postizanje energetske neovisnosti i rasta učinkovitosti korištenja energije,
- 6) jačanje javnog zdravstva,
- 7) povezivanje Republike Hrvatske te
- 8) zaštita Jadranskog mora, priobalja i otoka. (Hrvatski sabor, 2009)

Strategija za održivi razvoj Republike Hrvatske provodit će se pomoću Akcijskih planova na tri razine (formalno obrazovanje u nastavnim institucijama, izvan uobičajenih obrazovnih ustanova te putem medija)(Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011)

Četiri glavna instrumenta za implementaciju obrazovanja za održivi razvoj su: dijalog, obrazovanje, informacija i marketing. Da bi obrazovanje za održivi razvoj bilo uspješno, potrebno je povećati suradnju između članova obrazovne znanosti, promicati održivi razvoj pomoću formalnog, neformalnog i informalnog učenja, osigurati alate i materijale za održivi razvoj te poticati istraživanje i razvijanje obrazovanja za održivi razvoj.(Črnjar,2015)

2.5 Učitelj i obrazovanje za održivi razvoj

Postavlja se pitanje koja je uloga učitelja u obrazovanju za održivi razvoj. Učitelji i nastavnici ističu se kao najvažniji za izvršenje promjena te su oni glavni akteri promicanja obrazovanja za održivi razvoj. Smatra se kako su učiteljevo znanje i kompetencije ključni za rekonstruiranje obrazovnih procesa. (Vukelić, 2020) Kompetencije možemo definirati kao osobnu sposobnost da se čini, djeluje, izvodi i upravlja na razini određenog znanja, umijeća i sposobnosti. Svaki učitelj trebao bi posjedovati iduće kompetencije: pedagošku kompetenciju, stručnu kompetenciju, komunikacijsku kompetenciju te informacijsku i informatičku kompetenciju.(Đuranović, Klasnić i Lapat, 2012)

Uspješnost integracije obrazovanja za održivi razvoj ovisi najviše o samim učiteljima i njihovim kompetencijama.(Vukelić, 2020) Učitelj bi trebao biti model učenja koji će svojim učenicima predstaviti kao primjer društveno odgovornog pojedinca. Ključne kompetencije koje treba imati nastavnik koji poučava o održivom razvijaju su: poznavanje tematike, empatija, spremnost na suradnju i timski rad, kreativnost, motiviranost i organizacijske vještine. (Marin, 2020)

Također, u zadnjih nekoliko godina razvijeni su mnogi konceptualni modeli koji opisuju poželjnog nastavnika u obrazovanju za održivi razvoj. Neke od kompetencija, prema tim modelima, koje bi trebao imati učitelj za provođenje obrazovanja za održivi razvoj odnose na ono što bi učitelj trebao moći razumjeti i znati raditi te bi trebao znati kako surađivati s drugima. Učitelj bi trebao imati razvijeno samostalno i kritičko mišljenje, posjedovati dovoljno znanje o sadržajima održivog razvoja, poznavati različite kulture, koristiti različite metode i pristupe u svom radu, biti empatičan te bi trebao biti motiviran. (Vukelić, 2020)Iako su učiteljeve kompetencije za provođenje obrazovanja za održivi razvoj jako bitne, u kurikulumu međupredmetne teme Održivi razvoj nisi definirane potrebne kompetencije učitelja.(Marin, 2020)

Brojna istraživanja provedena u Hrvatskoj pokazuju kako učitelji smatraju da nisu dovoljno obučeni za poučavanje učenika o održivom razvoju. Slični rezultati dobiveni su i u istraživanjima diljem Europske unije. (Marin, 2020) Također je prisutan i niz mana i nedostataka u inicijalnom obrazovanju učitelja. Postojeće programe učiteljskih studija treba izmijeniti i uskladiti s društvenim promjenama. Analiza nastavnih programa učiteljskih studija u Hrvatskoj rezultirala je time da na hrvatskim učiteljskim studijima ima jako mali broj kolegija koji bi budućim učiteljima omogućili adekvatno provođenje obrazovanja za održivi razvoj. (Kostović-Vranješ,2016)Autorica Kostvić- Vranješ izostavila je s programa Učiteljskog fakulteta u Osijeku kolegije kao što su Terenska nastava, Prirodno-geografska obilježja Hrvatske, Prirodoslovlje I. i Prirodoslovlje II.Svi ti kolegiji sadrže sadržaje održivog razvoja. Kako bi obrazovanje za održivi razvoj bilo uspješno, nužno je osigurati edukacije učitelja. (Marin, 2020)

FAKULTET	OBVEZNI PREDMET	IZBORNI PREDMET
Učiteljski fakultet u Zagrebu	/	- Dijete i održiv razvoj - Osnove ekologije - Učenje otkrivanjem i istraživanjem - Geoekologija
Učiteljski fakultet u Rijeci	- Pedagoška ekologija	- Zavičajna baština - Rana prevencija ovisnosti - Izvannastavne aktivnosti
Učiteljski fakultet u Osijeku	- Ekologija	- Školska higijena - Istraživačka nastava <i>Prirode i društva</i>
Odsjek za učiteljski studij Filozofski fakultet u Splitu	/	- Zaštita prirode - Čovjek i zdravlje - Djelatnosti u razvoju ekološke osjetljivosti djece - Istraživačka nastava <i>Prirode i društva</i> - Izvanučionična nastava <i>Prirode i društva</i>

Slika 3: Pregled učiteljskih studija u Hrvatskoj i kolegija povezanih s održivim razvojem

Izvor: Kostović - Vranješ, V.(2016). Inicijalno obrazovanje i profesionalno usavršavanje učitelja usmjereno prema osposobljavanju za promicanje obrazovanja za održivi razvoj

2.6 Učenik i obrazovanje za održivi razvoj

Jedan od glavnih ciljeva obrazovanja za održivi razvoj stvaranje je kompetencija održivog razvoja kod učenika. Dokazano je kako najmlađe generacije najbrže uče te upravo zato trebamo oblikovati njihove stavove, poglede, interese i navike. (Denona Bogović i Čegar, 2012) Učenike treba naučiti kako da sami nauče, da budu otvoreni i spremni učiti cijeli život. Postoje četiri glavne skupine područja učenja i razvoja. To su:

- 1) učiti učiti,
- 2) učiti činiti,
- 3) učiti biti te
- 4) učiti živjeti i raditi zajedno.

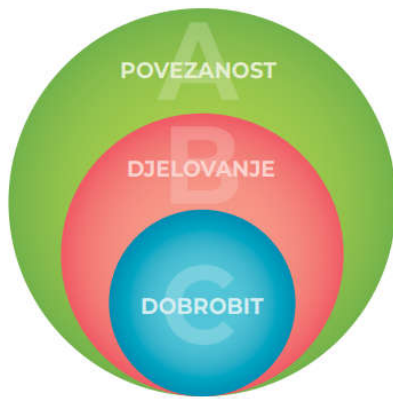
Unutar svake od tih skupina područja učenja i razvoja raspisan je niz kompetencija. Kada govorimo o skupini učiti učiti, učenici bi trebali razvijati kompleksnost mišljenja i sistemsko mišljenje, razvijati kritičko i kreativno mišljenje te razvijati sposobnost postavljanja analitičkih pitanja i rješavanja problema. Sposobnost primjene znanja, djelovanja s odgovornošću, suočavanja s krizama i rizicima te sposobnost odlučivanja glavne su kompetencije područja učiti činiti. Područje učiti biti govori kako bi učenici trebali imati sposobnost samoizražavanja, komunikacije, samosvijesti, sposobnost vrednovanja i sposobnost suočavanja sa stresom. Zadnje područje, tj. područje učiti živjeti i raditi zajedno, govori nam kako učenici trebaju naučiti uvažavati druge, razvijati sposobnosti timskog rada, trebaju naučiti preuzeti odgovornost, identificirati svoje socijalne partnere i njihove interese te posjedovati sposobnost pregovaranja. (Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011) Kod učenika treba potaknuti razvoj vrijednosti, sposobnost refleksije, aktivno učenje te od učenika treba stvoriti samostalnog pojedinca. (Vukelić, 2020)

Važno je za naglasiti kako je nestvarno očekivati da samo škola može postići željene rezultate. Najveći problem je učenikova izloženost medijima i njihovim sadržajima koji učenike mogu odvesti u potpuno drugačijem smjeru. Učenike treba naučiti da kritički promišljaju o onome što vide u medijima. Neki od problema održivog razvoja, učenicima su neshvatljivi te samo promišljanje o tim problemima može kod učenika izazvati nemoć i strah. (Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011)

2.7 Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj

Ministarstvo znanosti i obrazovanja donijelo je 2019. godine Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj te upravo ovaj kurikulum obuhvaća sve tri dimenzije održivosti(okolišnu, društvenu i ekonomsku). Ova međupredmetna tema pomaže učeniku shvatiti koje su to potrebe suvremenog društva. Neki od odgojno - obrazovnih ciljeva učenja ove međupredmetne su: stjecanje znanja o raznolikosti prirode, razvijanje kritičkog mišljenja te osobne i društvene odgovornosti, stjecanje znanja o uzrocima i posljedicama ljudskog djelovanja na prirodu, razvijanje solidarnosti, empatije i odgovornosti prema svim živim bićima, aktivno djelovanje u školi i zajednici te poticanje razmišljanja koje je orijentirano na budućnost. (MZO,2019)

Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj sastoji se od tri domene. To su povezanost(domena A), djelovanje (domena B) i dobrobit (domena C). U okviru domene A, potrebno je kod učenika osvijestiti važnost povezanosti između ekosustava, prirodnih resursa i ljudskih potencijala. Domena B govori nam o tome kako bez aktivnog djelovanja nema ni održivog razvoja. Treba raditi na izgradnji samopoštovanja i samopouzdanja. Upravo je samopouzdana osoba sposobna djelovati prema načelima i pravilima održivog razvoja. Pojedince treba osnažiti znanjima, praktičnim vještinama i empatijom. Domena C temelji se na tome da svaki pojedinac ima pravo na kvalitetan život te da treba težiti osiguravanju dobrobiti i zadovoljstva. Okolina treba biti poticajna kako bi se postigla dobrobit na osobnoj razini. (MZO,2019)

Slika 4: Domene međupredmetne teme Održivi razvoj

Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj za osnovne i srednje škole

Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj podijeljen je na 5 ciklusa. Prvi ciklus obuhvaća 1. i 2. razred osnovne škole. Drugi ciklus obuhvaća 3., 4. i 5. razred osnovne škole. Treći ciklus obuhvaća 6., 7. i 8. razred osnovne škole. Četvrti ciklus obuhvaća 1. i 2. razred četverogodišnjega i 1. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja dok zadnji, 5. ciklus, obuhvaća 3. i 4. razred četverogodišnjega i 2. i 3. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja. (MZO, 2019)

Svaki ciklus ima određena svoja odgojno - obrazovna očekivanja. Pored svakog odgojno - obrazovnog očekivanja nalaze se znanja, vještine i stavovi koji se ostvaraju kroz pojedino očekivanje. Također su napisane i preporuke za ostvarivanje očekivanja te ključni pojmovi. (MZO, 2019)

	1. CIKLUS	2. CIKLUS	3. CIKLUS	4. CIKLUS	5. CIKLUS
POVEZANOST	odr A.1.1. Prepoznaje svoje mjesto i povezanost s drugima u zajednici.	odr A.2.1. Razlikuje pozitivne i negativne utjecaje čovjeka na prirodu i okoliš.	odr A.3.1. Objašnjava osnovne sastavnice prirodne raznolikosti.	odr A.4.1. Razlikuje osobni identiteta te ima osjećaj pripadnosti čovječanstvu.	odr A.5.1. Kritički promišlja o povezanosti vlastitoga načina života s utjecajem na okoliš i ljude.
	odr A.1.2. Opisuje raznolikost u prirodi i razlike među ljudima.	odr A.2.2. Uočava da u prirodi postoji međudjelovanje i međuovisnost.	odr A.3.2. Analizira načela i vrijednosti ekosustava.	odr A.4.2. Objašnjava važnost uspostavljanja prirodne ravnoteže.	odr A.5.2. Analizira načela održive proizvodnje i potrošnje.
	odr A.1.3. Uočava povezanost između prirode i zdravoga života.	odr A.2.3. Razmatra utjecaj korištenja različitih izvora energije na okoliš i ljude.	odr A.3.3. Razmatra uzroke ugroženosti prirode.	odr A.4.3. Procjenjuje kako stanje ekosustava utječe na kvalitetu života.	odr A.5.3. Analizira odnose moći na različitim razinama upravljanja i objašnjava njihov utjecaj na održivi razvoj.
			odr A.3.4. Objašnjava povezanost ekonomskih aktivnosti sa stanjem u okolišu i društvu.	odr A.4.4. Prikuplja, analizira i vrednuje podatke o utjecaju gospodarstva, državne politike i svakodnevne potrošnje građana na održivi razvoj.	

Slika 5: Odgojno - obrazovna očekivanja domene Povezanost

Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj za osnovne i srednje škole

	1. CIKLUS	2. CIKLUS	3. CIKLUS	4. CIKLUS	5. CIKLUS
DJELOVANJE	odr B.1.1. Prepoznaje važnost dobronamjernoga djelovanja prema ljudima i prirodi.	odr B.2.1. Objašnjava da djelovanje ima posljedice i rezultate.	odr B.3.1. Prosuduje kako različiti oblici djelovanja utječu na održivi razvoj.	odr B.4.1. Djeluje u skladu s načelima održivoga razvoja s ciljem zaštite prirode i okoliša.	odr B.5.1. Kritički promišlja o utjecaju našega djelovanja na Zemlju i čovječanstvo.
	odr B.2.1. Sudjeluje u aktivnostima škole na zaštiti okoliša i u suradnji škole sa zajednicom.	odr B.2.2. Prepoznaje primjere održivoga razvoja i njihovo djelovanje na lokalnu zajednicu.	odr B.3.2. Sudjeluje u aktivnostima koje promiču održivi razvoj u školi, lokalnoj zajednici i šire.	odr B.4.2. Djeluje u skladu s načelima održivoga razvoja s ciljem promoviranja socijalne pravde.	odr B.5.2. Osmišljava i koristi se inovativnim i kreativnim oblicima djelovanja s ciljem održivosti.
		odr B.2.3. Opisuje kako pojedinac djeluje na zaštitu prirodnih resursa.			odr B.5.3. Sudjeluje u aktivnostima u školi i izvan škole za opće dobro.

Slika 6: Odgojno - obrazovna očekivanja domene Djelovanje

Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj za osnovne i srednje škole

	1. CIKLUS	2. CIKLUS	3. CIKLUS	4. CIKLUS	5. CIKLUS
DOBROBIT	odr C.1.1. Identificira primjere dobrog odnosa prema prirodi.	odr C.2.1. Solidaran je i empatičan u odnosu prema ljudima i drugim živim bićima.	odr C.3.1. Može objasniti kako stanje u okolišu utječe na dobrobit.	odr C.4.1. Prosuduje značaj održivoga razvoja za opću dobrobit.	odr C.5.1. Objašnjava povezanost potrošnje resursa i pravedne raspodjele za osiguranje opće dobrobiti.
	odr C.1.2. Identificira primjere dobrog odnosa prema drugim ljudima.	odr C.2.2. Razlikuje osobnu od opće dobrobiti.	odr C.3.2. Navodi primjere utjecaja ekonomije na dobrobit.	odr C.4.2. Analizira pokazatelje kvalitete života u nekome društvu i objašnjava razlike među društvima.	odr C.5.2. Predlaže načine unapređenja osobne i opće dobrobiti.
		odr C.2.3. Prepoznaje važnost očuvanje okoliša za opću dobrobit.	odr C.3.3. Ističe važnost demokracije u političkim sustavima za dobrobit.	odr C.4.3. Analizira i uspoređuje uzroke i posljedice socijalnih razlika u nekim društvima sa stajališta dobrobiti pojedinca.	
			odr C.3.4. Procjenjuje važnost pravednosti u društvu.	odr C.4.4. Opisuje utjecaj različitih ekonomskih modela na dobrobit.	

Slika 7: Odgojno - obrazovna očekivanja domene Dobrobit

Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj za osnovne i srednje škole

Vezano uz vrednovanje međupredmetne teme Održivi razvoj, prednost se daje metodama učenja koje kod učenika razvijaju samostalnost, poduzetnost, organizaciju i timski rad. U učenju koriste se primjeri iz svakodnevnog života koja kod učenika potiču promišljanje i donošenje vlastitih zaključaka. Preporučuju se stručni posjeti raznim gospodarskim subjektima, institucijama i organizacijama. Jednaka važnost daje se i gostujućim predavanjima. Potiče se uporaba komunikacijske i informacijske tehnologije. Učenika treba usmjeriti na promišljanje o stanju u okolišu i društvu. Preporuča se da škole u svoj rad uvrste

načela održivosti te da potiču izvanučioničku nastavu u lokalnu zajednicu. Za učenike koji imaju posebne odgojno - obrazovne potrebe učitelj stvara kurikulum usmjeren na učenika te mu, ovisno o stupnju i vrsti teškoće, prilagođava sadržaj i metode učenja i poučavanja. (MZO,2019)

3. Poduzetništvo učenika

3.1 Poduzetništvo

Svaki autor na svoju jedinstvenu definiciju poduzetništva. Poduzetništvo možemo definirati kao proces stvaranja nove vrijednosti različitim aktivnostima u kojima poduzetnik prepoznaje poslovnu priliku, osniva poduzeće, upravlja njime, prikuplja sredstva za realizaciju prilike, realizira proizvod, prodaje ga te raspodjeljuje novu vrijednost. Sama riječ poduzetništvo dolazi od riječi poduzeti što znači ne čekati da se nešto samo ostvari nego krenuti u akciju.(Hunjet, Kozina i Milković, 2012) Kao djelatnost, poduzetništvo se pojavljuje u 12. stoljeću u Italiji te je većinom bilo povezano uz trgovanje hranom i resursima u svrhu preživljavanja. Prvim poduzetnicima smatramo feudalce i gusare, dok se kasnije kroz povijest pojavljuju trgovci i obrtnici. U početku se trgovalo s raznim stvarima kao što su životinje, krzno, robovi i slično.(Kus,2022) Cilj poduzetništva je razvijanje kreativnosti i iznošenje vlastitih ideja na zanimljiv i inovativan način. Najviše od svega treba se prilagoditi stalnim promjenama na tržištu. (Šimunić,2017)

Uz pojam poduzetništva povezujemo i pojam poduzetnika. Poduzetnik je osoba koja preuzima određeni pothvat i sve neizvjesnosti i rizike koji dolaze s tim pothvatom. On organizira i upravlja tvrtkom te posjeduje znanja i sposobnosti iz područja marketinga, financija i poslovnog odlučivanja. (Hunjet, Kozina i Milković, 2012)Kako bi poduzetnik bio uspješan, trebao bi posjedovati 6 osobina koje su ključne za uspjeh. Te osobine su odgovornosti, inovativnost, upornost u radu, samouvjerenost, razumno preuzimanje rizika i postavljanje ciljeva. (Kus, 2022) Ako osoba želi biti dobar poduzetnik, ona bi trebala ulagati u sebe i svoje poduzetničke kompetencije kako bi opstala na tržištu. (Šimunić, 2017) Dobar poduzetnik treba biti vođa, vidjeti priliku tamo gdje svi vide problem te mora zadavati zadatke i rješenja na njih. (Kus, 2022)

Kada govorimo o poduzetništvu, treba još spomenuti i pojmove poduzetničke ideje i poduzetničkog pothvata. Poduzetnička ideja je sami početak svakog poslovanja te ona ovisi o motivaciji osobe koja pokreće posao. (Kus,2022) Metoda „braistorming“ ili oluja mozgova najpopularnija je metoda za generiranje novih poduzetničkih ideja. Ideje se mogu generirati na osnovi aktivnosti bez kojih ljudi ne mogu (spavanje, hrana, osobna higijena), praćenjem trendova ili gledanjem na probleme kao na izvor poslovnih mogućnosti.(Hunjet, Kozina i Milković,2012)

3.2 Učenje za poduzetništvo

Odgoj i obrazovanja za poduzetništvo smatramo odgojno - obrazovnim konceptom i modelom koji kod djece i mladih razvija poduzetništvo i poduzetničke kompetencije na svim razinama odgoja i obrazovanja. Glavna ideja na kojoj se temelji odgoj i obrazovanje za poduzetništvo je razvijanje vještina te razvoj osobnosti i kvaliteta povezanih s poduzetništvom. (Luketić,2021)

Vlada Republike Hrvatske je 2010. godine donijela Strategiju učenja za poduzetništvo. Ta se strategija trebala realizirati do 2014. godine. Postoje dva glavna cilja strategije. Prvi cilj je senzibilitirati javnost o poduzetništvu te razviti pozitivan stav prema cjeloživotnom učenju za poduzetništvo. Drugi cilj je uvesti učenje i osposobljavanje za poduzetništvo kao ključne kompetencije u sve oblike, vrste i razine formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja. Načela na kojima se temelji strategija učenja za poduzetništvo su:

- održivost razvoja,
- socijalna osjetljivost,
- kompetetnost,
- natjecateljski duh,
- odlučno djelovanje,
- znanstvena utemeljenost,
- jednakost uključivanja za sve i
- europska dimenzija.

Temeljne vrijednosti na kojima se strategija zasniva su znanje, pravednost, transparentnost, društveno odgovorno poduzetništvo, društvo koje cijeni poduzetništvo i društveno blagostanje. (Vlada Republike Hrvatske, 2010) U Strategiji učenja za poduzetništvo najavljeno je uvođenje poduzetništva u Nacionalni okvirni kurikulum. (Vojnović i Manojlović,2012)

Nacionalni okvirni kurikulum jedan je od najvažnijih obrazovnih dokumenata u Republici Hrvatskoj. (Kus,2022) On sadrži osnovne sastavnice predškolskoga, općega obveznoga i srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja. Smatra se temeljnim dokumentom te se u njemu nalaze vrijednosti, ciljevi, načela, sadržaj i opći ciljevi odgojno-obrazovnih područja,

vrjednovanje učeničkih postignuća te vrednovanje i samovrednovanje ostvarivanja nacionalnoga kurikuluma. (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2010) Prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu, poduzetništvo se ubraja u jednu od osam temeljnih komeptencija cjeloživotnog učenja. (Vojnović i Manojlović, 2012)

3.3 Poduzetničke kompetencije učenika i učitelja

S razvojem poduzetničkih vještina kod djece treba krenuti od najranije dobi. Mnogi autori navode kako razvoj poduzetničkih vještina i poduzetničke kompetencije kreće već u roditeljskom domu zato što je okruženje djeteta jako važno za usvajanje znanja. (Kus, 2022)

Poduzetnička kompetencija odnosi se na sposobnost pojedinca da ideju pretvori u djelo na kreativan i inovativan način. U okviru te kompetencije učenici preuzimaju rizik, uključuju stvaralaštvo te posjeduju sposobnost planiranja i provođenja projekata radi ostvarivanja određenog cilja. (Vojnović i Manojlović, 2011) Širi koncept obrazovanja za poduzetništvo odnosi se na razvijanje poduzetničkih sposobnosti, vještina i sklonosti. Osnovni cilj razvijanja poduzetničkih kompetencija odnosi se na razvoj osobina ličnosti te znanja, vještina, sposobnosti i stavova potrebnih za djelovanje uspješne poduzetne osobe. Osobine ličnosti koje bi učenici trebali razviti su stvaralaštvo, samostalnost, odgovornost, kritičnost, inovativnost, inicijativnost, sposobnosti razumnog preuzimanja rizika, organizacijske sposobnosti, sposobnosti vođenja i upravljanja i suradničke vještina. Učenici bi trebali postati samostalne i poduzetne osobe koje nemaju strah od suočavanja s nečim novim. (Vojnović i Manojlović, 2012) Poduzetnička kompetencija može se razvijati na svakom školskom satu kroz sadržaje koji razvijaju opće kompetencije kao što su u kreativnost, planiranje, odlučnost, socijalne vještine, samostalnost, energičnost, uvjerljivost, inovativnost i preuzimanje rizika. Smatra se kako navedene kompetencije olakšavaju život pojedinca. (Kuss, 2022) Razvijanjem poduzetničkih kompetencija i poduzetničkog razmišljanja doprinosi se smanjenju nezaposlenosti. (Šutalo, 2011)

Kako bi se kod učenika razvile potrebne poduzetničke kompetencije, neophodno je da i učitelji posjeduju potrebne kompetencije. Brojna istraživanja pokazala su kako učitelji nisu dovoljno osposobljeni za razvijanje poduzetničkih vještina kod učenika. Osmišljene su mjere kojima se utječe na kompetencije učitelja. Učitelji će se osposobljavati za poduzetničko obrazovanje s naglaskom na metodičke aspekte, uključivat će se u osmišljavanje prikladnih nastavnih aktivnosti za razvoj poduzetničkih kompetencija. Osigurati će im se potrebna didaktička sredstva i pomagala, poticati će se poduzetničko ozračje u školama te će se poticati partnerstvo odgojno - obrazovnih institucija s poduzetnički relevantnim institucijama. (Vojnović i Manojlović, 2012)

Kako bi se kod učenika razvile potrebne poduzetničke kompetencije, potrebno je u nastavu uvrstiti dualni pristup. Ovaj pristup sustavno razvija poduzetničke vještine učenika. Kompetencije se razvijaju od jednostavnijih prema složenijim. Sastoji se od dva područja. Prvo područje razvija opće kompetencije te se ovo područje koristi više u nižim razredima osnovne škole. Drugo područje odnosi se na razvoj poduzetničkih znanja i vještina kroz poduzetničku djelatnost. (Kus,2022)

3.4 Kurikulum međupredmetne teme Poduzetništvo

Ministarstvo znanosti i obrazovanja donijelo je 2019. godine Kurikulum međupredmetne teme Poduzetništvo za osnovne i srednje škole. Glavni cilj ove međupredmetne teme je razvijanje poduzetničkog razmišljanja i djelovanja u svakodnevnom životu i radu, stvaranje radnih navika te razvoj poduzetničkih vještina kako što su marljivost, upornost, odgovornost, samostalnost, kreativnost, inovativnost i mnoge druge.(Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019)

Kurikulum međupredmetne teme Poduzetništvo sastavljen je od 3 domene. To su promišljaj poduzetnički(domena A), djeluj poduzetnički (domena B) te ekonomska i financijska pismenost (domena C). U okviru domene A učenici bi trebali moći definirati, razumjeti i riješiti problem uz primjenu inovativnih i kreativnih ideja, snalaziti se u rizičnim i neizvjesnim situacijama te bi trebali razviti odgovornost za zajednicu i okoliš. Domena B odnosi se na razvoj poduzetničkih ideja od koncepta do realizacije, postavljanje ciljeva i artikulaciju vlastite vizije, razvoj sposobnosti planiranja i upravljanja planiranim aktivnostima i planiranje i upravljanje karijerom. Zadnja domena odnosi se na osnovno razumijevanje ekonomije i njezinu primjenu u svakodnevnome životu, razumijevanje financijskih proizvoda, usluga i koncepata i odgovorno upravljanje novcem.(Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019)

Kao i Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj, i Kurikulum međupredmetne teme Poduzetništvo podijeljen je na 5 ciklusa. Prvi ciklus obuhvaća 1. i 2. razred osnovne škole. Drugi ciklus obuhvaća 3.,4. i 5. razred osnovne škole. Treći ciklus obuhvaća 6., 7. i 8. razred osnovne škole. Četvrti ciklus obuhvaća 1. i 2. razred četverogodišnjega i 1. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja dok zadnji, 5. ciklus, obuhvaća 3. i 4. razred

četverogodišnjega i 2. i 3. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja. Svaki ciklus i domena imaju razrađena svoja odgojno - obrazovna očekivanja. (MZO,2019)

Važno je za naglasiti kako se u ovoj međupredmetnoj temi vrednuje usvojenost kompetencija te je način vrednovanja usmjeren na osobni rad i sudjelovanje učenika u ciklusu od ideje do proizvoda, međusobno vrednovanje rada učenika, odnos prema provedenom projektu, medijske izvore i tekstove te primjere uspješnoga korištenja naučenoga iz područja ekonomske i financijske pismenosti u svakodnevnome životu. Kako bi učenik pokazao usvojenost kompetencija on može izraditi prezentaciju, plakat ili praktični rad, voditi intervju, razgovor ili raspravu, sudjelovati u terenskoj nastavi, projektima ili događajima te pripremiti izvještaj o svom radu, samovrednovati svoj rad ili sudjelovati u provjeri znanja, vještina i stavova. (MZO,2019)

4. Mali poduzetnici osječke Osnovne škole „Mladost“

4.1 Tko su Mali poduzetnici?

U Osnovnoj školi „Mladost“ u Osijeku djeluje izvannastavna aktivnost Mali poduzetnici pod vodstvom učiteljice Janje Lucić. Učiteljica Janja Lucić zadnjih sedam godina kao svoju izvannastavnu aktivnost provodi aktivnost „Mali poduzetnici“. Mali poduzetnici zalažu se za ljubav, dobrotu, istinu, zajedništvo i uživanje u ljepotama prirode. Sastoje se od 5 poduzeća. To su: Ljubočitači, Poduzetni prirodnjaci, Poduzetni humanitarci, Pravi poduzetnici i Isusovi prijatelji.

Ljubočitači se bave čitanjem. Oni čitaju u razredu, školi, Dječjem vrtiću Sjenčica te svake druge subote čitaju u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici u Osijeku. Ljubočitači također vode i radionice za djecu koja ne vole čitati te im na taj način pokušavaju razviti ljubav prema čitanju. Također su sudjelovali i na ovogodišnjoj Noći knjige koja se održavala u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici u Osijeku.

Poduzetnim prirodnjacima cilj je što više bit u prirodi te živjeti zajedno s prirodom. Učiteljica ih uči da svoj mir pronađu u prirodi te da kada su loše volje i uznemireni da se upute u prirodu.

Poduzetni humanitarci sudjeluju u raznim humanitarnim akcijama Crvenog križa i Caritasa. Ove školske godine prikupljali su hranu kao što su brašno, tjestenina, šećer i sol te su to donirali Crvenom križu. Također su skupljali i novčane priloge te su njihovi prilozima donirani za školovanje djece u Africi.

Pravi poduzetnici, kao što im i ime kaže, bave se trgovinom, sajmovima i prodajom. Upravo je najveći interes učenika bio za sudjelovanje u aktivnostima koje se ostvaraju unutar Pravih poduzetnika.

Isusovi prijatelji rade uz pomoć učiteljice vjeronauka Sanje Lazić te zajednički s njom organiziraju tribine na razini škole.

Učiteljica Janja Lucić govori kako su učenici zainteresirani za Male poduzetnike, ali da učenici jako brzo odustaju kada trebaju uložiti više truda. Učiteljica navodi kako je lakše raditi s djecom koja dolaze iz poduzetničkih obitelji jer oni znaju da trebaju uložiti dodatan

trud kako bi se neki cilj ostvario. Važno je za naglasiti kako na kraju četvrtog razreda nema razlika u poduzetnosti učenika koji dolaze i učenika koji ne dolaze iz poduzetničkih obitelji. Svi učenici jednako su poduzetni i zainteresirani te ponekad djeca koja ne potječu iz poduzetničkih obitelji pokazuju veći interes i volju za radom.

Svi učenici nisu jednaki te svakoga zanimaju druge stvari. Upravo zato Mali poduzetnici djeluju na više, kako je učiteljica sama rekla, „kolosijeka“. U ovoj izvannastavnoj aktivnosti svaki učenik može pronaći svoje područje interesa te razvijati ljubav prema svom interesu.

4.2 Organizacija rada Malih poduzetnika

Rad je organiziran kao izvannastavna aktivnost 4.b razreda. U ovoj izvannastavnoj aktivnosti sudjeluje i devet učenika osmoga razreda. Učenici osmog razreda bivši su učenici učiteljice Janje Lucić koji su odlučili i dalje razvijati svoje poduzetničke kompetencije kroz izvannastavnu aktivnost Mali poduzetnici. Oni svoje stečeno znanje prenose na mlađe generacije te se na taj način potiče i razvija suradnja. Rad malih poduzetnika je slojevit te svaka aktivnost ima svoj cilj.

Zaduženja i obaveze se dogovaraju. Svako poduzeće ima svog direktora te svako poduzeće ima svoju etiku i pravila poslovanja. Posluju prema poduzetničkim načelima. Direktor bira sebi tim te svaki član ima svoje zaduženje i svoj posao. Učiteljica naglašava kako je bitno da se učenici izmjenjuju da svaki učenik prođe kroz sve uloge. Tu raspodjelu poslova prikazat ćemo na jednoj od aktivnosti koju su proveli Mali poduzetnici. Došli su se predstaviti studentima na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku. Predstavljali su se 1. godini prijediplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja u okviru kolegija Dječja književnost i medijska kultura koji izvodi predavačica Mirta Bjuković- Maršić. Tom prigodom osmislili su prigodni program za studente. Svaki učenik imao je svoje zaduženje. Imali su umjetničkog direktora koji je sa svojim pomoćnicima trebao odabrati i osmisliti kako će izgledati njihov program i što će sve pokazati studentima. Zatim su imali direktora koji je sa svojim pomoćnicima trebao brinuti o kvaliteti onoga što su prikazali.

Obilježavaju se svi važniji nadnevcima kao što su blagdani, državni praznici i eko-datumi, a oni najvažniji obilježavaju se integriranim danom. Učenici zajednički s učiteljicom dogovaraju aktivnosti. Sve materijale za rad pribavljaju sami uz pomoć svojih obitelji.

4.3 Razvoj kompetencija

Kako je već ranije u ovom radu spomenuto, najmlađi učenici najbrže uče. I sama učiteljica kaže da se vrba savija dok je mlada. Sadržaji koje učiteljica provodi s učenicima su propisani u Godišnjem izvedbenom kurikulumu za pojedini razred. Također se u svom radu vodi i globalnim ciljevima održivog razvoja.

Učiteljica potiče vršnjačko učenje na način da stariji učenici vode radionice i uče mlađe učenike. Također Mali poduzetnici organiziraju i vode radionice sa studentima i djecom u dječjem vrtiću. Na taj način potiče se zajedništvo, suradnja i razvija kompetencija vođenja od rane dobi. Važno je za naglasiti kako su ovi učenici dobri govornici i djeca bez straha od javnog nastupa. Zanimljivo je naglasiti kako učenici s vremenom shvate koje su njihove dobre strane i tko je u razredu dobar u nečemu. Učenici svoje skupine biraju sami, ali brigu moraju voditi o ravnopravnosti spolova. Na ovaj način učenici razvijaju svoj puni potencijal i razvijaju svoje kompetencije, a da toga nisu ni svjesni. Što se prije učenici nauče temeljnim kompetencijama i sposobnostima svakodnevnog života bit će im lakši. Učiteljica ističe kako je učenicima potrebno vodstvo kako bi ostvarili svoje interese i postali cjelovita osoba. Kada se učenike nekoliko puta provede kroz proces koji kreće s idejom, a završava s realizacijom, učenici će te korake i postupke usvojiti te će ih moći samostalno provoditi.

4.4 Suradnja

Učiteljica navodi kako je njena suradnja i suradnja s učenicima/djecom i njihovim roditeljima odlična. Cilj suradnje učitelja i roditelja je stvaranje povoljnih i optimalnih uvjeta za cjelovit razvoj učenika. Roditelji i učitelji trebaju razviti partnerski odnos u kojemu svi trebaju biti jednaki, odgovorni i aktivni. Postoje i neka načela kojih bi se trebali pridržavati roditelji i učiteljski kako bi njihov odnos bio uspješan. Trebali bi uskladiti ciljeve i aktivnosti, procijeniti mogućnost učitelja, odgovoriti na roditeljske potrebe raznim programima te uključiti roditelje u donošenje odluka. (Kolpak,2006) Jako dobro surađuju s lokalnom zajednicom, pogotovo s drugima školama, dječjim vrtićima, Crvenim križom i Gradskom i sveučilišnom knjižnicom u Osijeku. Različite aktivnosti u lokalnoj zajednici mogu ojačati program škole. (Koprivnjak, 2022) Lokalna zajednica pruža učenicima mogućnost za suradnju u volonterstvu, kulturno - umjetničkim događanjima te sudjelovanju u organizaciji

važnih događaja u zajednici.(Štefulj i Kušević,2021)Vrlo je bitno razvijati dvosmjernu komunikaciju koja će zadovoljiti obje strane.(Koprivnjak,2022)Napominje kako ipak nedostaje malo senzibiliteta za dječji rad te se često susreću s tim da im kažu kako ono s čime se oni bave nije poduzetništvo i održivi razvoj.

4.5 Aktivnosti i projekti

Večer poduzetništva

U prosincu 2022. godine održana je Večer poduzetništva na Ekonomskom fakultetu u Osijeku. Na Večeri poduzetništva učenici su uz prigodan program predstavili svoju izvannastavnu aktivnost i sve čime se oni bave.

Mali poduzetnici na Ekonomskom fakultetu

12.12.2022. | 19:10 | Autor: Davor Lončarić / HRT Radio Osijek

Mali poduzetnici Foto: Davor Lončarić / HRT Radio Osijek

Mali poduzetnici iz Osnovne škole Mladost iz Osijeka Osijek organizirali su danas 5. poduzetničku večer u Auli glagoljice na Ekonomskom fakultetu. Mali poduzetnici organizirali su Poduzetničku večer kako bi pokazali darovitost, kreativnost i poduzetništvo, a nadasve ozbiljnost.

Najnovije Najčitanije

- prije 23 h Dan gradske četvrti Gornji grad
- prije 2 dana Podignute optužnice protiv Modrića i Lovrena za davanje lažnog iskaza
- prije 2 dana Dani otvorenih vrata EU projekata

Slika 8: Internet objava o Večeri poduzetništva na Ekonomskom fakultetu u Osijeku

Izvor: HRT Radio Osijek

Bocoskupljač

Učenici su izradili razredni bocoskupljač. U njega odvajaju plastične boce, prodaju ih te na taj način zarađuju za izlete.

Slika 9: Razredni bocoskupljač

Izvor: Arhiva fotografija učiteljice Janje Lucić

Čitanje u Dječjem vrtiću Sjenčica

Učenici – mali poduzetnici odlaze u Dječji vrtić Sjenčica čitati učenicima predškolske dobi. U zadnje vrijeme otišli su i korak dalje te organiziraju zajedničke igre s djecom predškolske dobi. Također, kao što je već spomenuto, čitaju u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici u Osijeku te na taj način pokušavaju razviti ljubav za čitanjem kod osoba koji nisu toliko sklone čitanju.

„Restoran“ za ptice i „hotel“ za kukce

U drugom razredu napravili su „restoran“ za ptice i „hotel“ za ptice. „Restoran“ za ptice i „hotel“ za kukce objesili su na drvo pored njihova razreda te se brinu da ptice i kukci imaju hrane i vode. Na taj način razvijaju brigu o životinjama.

Slika 10: „Restoran“ za ptice i „hotel“ za kukce

Izvor: Arhiva fotografija učiteljice Janje Lucić

Izrada slikovnica

Učenici su zajedno s učiteljicom osmislili dvije slikovnice koje planiraju prirediti za izdavanje (tisak). Slikovnica je trenutno u fazi izrade. Osobno sam bila u školi kada su učenici dobili zaduženje da za svaku stranicu u slikovnici osmisle tekst i ilustraciju koja će se nalaziti na toj stranici i koja će pratiti tekst. Učenici su također sastavili i labirint koji će se nalaziti unutar slikovnice. Edukativna uloga labirinta je ta što kroz rješavanje labirinta djeca razvijaju preciznost i koordinaciju pokreta, vizualnu percepciju, pozornost i sposobnost rješavanja problema. (Jakopović, 2020)

Prodaja na sajmovima

Učenici sudjeluju na raznim sajmovima i prodaju svoje proizvode. Na jednom od sajмова prodavali su orahe u medu. To je zanimljivo iz razloga što je pčelai njihov zaštitni znak, tj. logotip Malih poduzetnika. Na satima Prirode i društva organiziraju razne kvizove te pobjednicima dijele nagrade u vidu med. Također, tijekom školske godine imaju i tzv. medne dane kada kušaju i jedu med.

Očuvanje okoliša

Jedno od poduzeća Malih poduzetnika, Poduzetni prirodnjaci, brinu se o okolišu oko škole. Skupljaju papire te se brinu da u školskom dvorištu nema ni otpada ni smeća. Poduzetni prirodnjaci organiziraju izlete te brinu o tome da na izletima pakupe sav otpad koji su ostavili iza sebe. Potiču recikliranje te u svom razredu imaju spremnike za razvrstavanje otpada.

5. Rasprava

Nakon održanog intervjua dobila sam uvid u rad Malih poduzetnika. Mali poduzetnici su izvannastavna aktivnost koju učenici vole i u kojoj rado sudjeluju. Ova izvannastavna aktivnost kod njih potiče samostalnost, organiziranost, predanost radu, inovativnost i kreativnost. Učiteljica Janja trudi se zadovoljiti interese i potrebe svih svojih učenika. Upravo zato unutar Malih poduzetnika postoji 5 poduzeća koji se bave različitim djelatnostima. Na taj način svaki učenik može pronaći svoje područje interesa i aktivnosti koje ga zanimaju. Učenici se uče preuzimanju rizika i tome da nikada ne odustaju od onoga što žele i što su zamislili. Učiteljica u svom radu koristi različite metode učenja, ali naglasak uvijek stavlja na vršnjačko pomaganje i suradnju. Nastoji da svaka aktivnost bude drugačija i zanimljiva učenicima. Učenici svjesno preuzimaju svoja zaduženja i obveze radi postizanja određenog cilja i znaju koje su posljedice neispunjavanja obveza. Ovim načinom uči ih se samostalnom izvršenju radnih obveza i stjecanju radnih navika. Na taj način učenici razvijaju svoj poduzetnički potencijal koji bi im u budućnosti mogao olakšati život. Kroz sve ove poduzetničke aktivnosti, provlače se globalni ciljevi održivog razvoja. Učenici se uče jednakostima, zaštiti okoliša, brizi o životinjama, rade na suzbijanju gladi i siromaštva te se uče ljubavi, zajedništvu i toleranciji. Kroz sve ove aktivnosti od njih se stvara odgovorni pojedinac društva i cjelovita osoba. Važno je za naglasiti kako je za ovakav rad potrebna jako dobra suradnja s roditeljima i lokalnom zajednicom. Samo tako će se učenici moći razvijati u pravom smjeru i posjedovati humane vrijednosti.

6. Zaključak

Održivi razvoj i poduzetništvo važan su dio odgoja i obrazovanja svakog učenika. S razvojem kompetencija za održivost i poduzetničkih kompetencija treba krenuti od najranije dobi budući da su najmlađi učenici „kao spužve“ i da jako brzo usvajaju nove spoznaje i stječu različite vještine. Učitelj treba kod učenika razvijati kompetencije te im sve to pokazati na svom primjeru. Kod učenika treba razvijati empatiju, zajedništvo, suradnju i osposobiti ih za samostalne i aktivne sudionike društva koji neće zanemariti potrebe drugih ljudi i zajednice kojoj pripadaju. Treba ih poticati da u svom radu budu poduzetni, hrabri, inovativni, kreativni, da prepoznaju svoje dobre strane i iskoriste ih. Važno ih je također ohrabriti da se ne boje prihvatiti rizik. Učiteljica Janja Lucić i njeni Mali poduzetnici primjer su dobre praksekako se kroz izvannastavnu aktivnost mogu razvijati poduzetničke i kompetencije održivog razvoja. Kompetentna učiteljica i kod svojih učenika razvija sve potrebne kompetencije kako bi život bio lakši za učenike, a najviše od svega važno je naglasiti kako ih uči ljubavi, empatiji, slozi i zajedništvu. Vrednote humanosti su one koje se cijene u životu i koje čine čovjeka. Humane osobe djeluju bez razmišljanja u trenucima kada je drugima potrebna pomoć bez obzira na rasu, spol, vjeru, starost ili nacionalnost. Takve osobe razvijat će se u brižne, nježne, osjećajne, milosrdne i odgovorne članove društvene zajednice.

7. POPIS LITERATURE

1. Agencija za odgoj i obrazovanje (2011). Obrazovanje za održivi razvoj -priručnik za osnovne i srednje škole. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Dostupno 2. svibnja 2023. na <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/datoteke/oor-2011-web-1536877547.pdf>
2. Črnjar, K.(2015). Doprinos visokoga obrazovanja razvoju i implementaciji obrazovanja za održivi razvoj. Prvih 30 Zavoda za prostorno uređenje Primorsko - goranske županije str. 155-164. Dostupno 2. svibnja 2023. na https://zavod.pgz.hr/pdf/6_doc.dr.sc.Kristina_CRNJAR.pdf
3. Denona Bogović, N., Čegar, S.(2012). Obrazovanje za održivi razvoj. U: Ljudski potencijali i ekonomski razvoj. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka 2012., str. 232 - 242. dostupno 5. svibnja 2023. na <https://www.bib.irb.hr/542639>
4. Đuranović, M., Klasnić, I., Lapat, G.(2012). Pedagoške kompetencije učitelja u primarnom obrazovanju. Život i škola, br. 29 (1/2013.), god. 59., str. 34. – 44. Dostupno 12. svibnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/179382>
5. Gudelj, I.(2019). Ciljevi održivog razvoja - provedba na globalnoj razini i provedbeni status u Republici Hrvatskoj. Hrvatske vode, Vol. 27, No.109, str. 245- 251. Dostupno 2. svibnja 2023 na <https://hrcak.srce.hr/file/330182>
6. Hrvatski sabor (2009). Strategija održivog razvoja Republike Hrvatske. NN 30/2009. Dostupno 6. svibnja 2023. na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html
7. Hunjet, A., Kozina, G., Milković, M.(2012). Stjecanje znanja i vještina za budućnost u poduzetništvu. Učenje za poduzetništvo Vol.2, No. 2, str. 103-115.Dostupno 24. svibnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/192415>
8. Jakopović, A.(2020). Labirint. Završni rad. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Osijek. Dostupno 1. srpnja 2023. na <https://repozitorij.foozos.hr/islandora/object/foozos%3A1522>
9. Jambrović, F.(2010). Održivi razvoj u obrazovanju. Zbornik radova Međimurskog sveučilišta u Čakovcu. Vol.2, No.1 (str. 14-27). Dostupno 2.svibnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/71319>

10. Kolak, A.(2006). Suradnja roditelja i škole. Pedagogijska istraživanja Vol.3 No.2 str. 123-138. Dostupno 30.lipnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/205286>
11. Koprivnjak, I.(2022). Razvijanje partnerskih odnosa učitelja, roditelja i lokalne zajednice. Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama Vol.6. No. 6. str. 51-61. Dostupno 30.lipnja 2023 na <https://hrcak.srce.hr/clanak/432754>
12. Kostović - Vranješ, V.(2016). Inicijalno obrazovanje i profesionalno usavršavanje učitelja usmjereno prema osposobljavanju za promicanje obrazovanja za održivi razvoj. Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu, No. 6-7, str. 166-188. Dostupno 10 svibnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/227824>
13. Kus, D.(2022). Razvoj kompetencije poduzetništvo kod djece školskog uzrasta. Diplomski rad: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.Dostupno 24. svibnja na <https://repositorij.unizg.hr/islandora/object/ffzg:5633>
14. Lovrenčić, S.,Vrančić, M.(2012). Poduzetničke vještine u osnovnoj školi Razredna nastava - primjer dobre prakse. Učenje za poduzetništvo Vol. 2, No. 1, str. 211-214. Dostupno 30.lipnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/192318>
15. Luketić, D.(2021). Odgoj i obrazovanje za poduzetništvo u obveznom obrazovanju: lekcije koje učimo temeljem recentnih istraživanja. Acta ladertina, Vol. 18, No. 2, str. str. 255-284.Dostupno 1. lipnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/395262>
16. Marin, G.(2021). Didaktičke smjernice za implementaciju kurikuluma međupredmetne teme „Održivi razvoj“ u predmetne kurikulume. Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja, Vol. 28, No.1, str. 271-292.Dostupno 10. svibnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/378689>
17. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj za osnovne i srednje škole. Dostupno 10. svibnja 2023. na https://skolazazivot.hr/wp-content/uploads/2020/06/ODR_kurikulum.pdf
18. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). Kurikulum međupredmetne teme Poduzetništvo za osnovne i srednje škole. Dostupno 1. lipnja 2023. na https://skolazazivot.hr/wp-content/uploads/2020/06/POD_kurikulum.pdf
19. Ministarstvo znanosti i obrazovanja(2011). Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje dostupno 2.lipnja 2023. na http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf
20. Odraz (2010). Održivi razvoj. Zagreb: Odraz. dostupno 2. svibnja 2023. na https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/odrzivi_razvoj.pdf

21. Odraz (2015). Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030. Zagreb: Odraz pristupljeno 2.svibnja 2023. na https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf
22. Pravdić, V.(1992). Morskim putem od Stockholma do Rio de Janeira. Socijalna ekologija: journal for environmental thought and sociological research Vol.1, No.3, str. 387-397. Dostupno 2.svibnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/204581>
23. Savez društva distrofičara Hrvatske (2021). Ciljevi održivog razvoja i konvencija UN o pravima osoba s invaliditetom. Zagreb: Savez društava distrofičara Hrvatske. Dostupno 2.svibnja 2023. na https://www.sddh.hr/pdf/knowledge_bases/ciljevi_odraivog_razvoja.pdf
24. Šimunić, V. (2017). Važnost dualnog obrazovanja kao jedan od načina učenja za poduzetništvo. Obrazovanje za poduzetništvo - E4E: znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo, Vol.7, No. 1, str. 285-299.Dostupno 25. svibnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/270563>
25. Štefulj, L., Kušević, B.(2021). Suradnja obitelji, škole i lokalne zajednice - pedagozi u double bindu. Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu Vol.70 No.1, str. 399-413. Dostupno 30. lipnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/382374>
26. Šutalo, V.(2011).Poduzetničke kompetencije i suradničko poduzetništvo: put do promjena i unaprjeđenja kvalitete programa i obrazovanja. Učenje za poduzetništvo Vol.1 No.1, (str. 279-287) dostupno 23. svibnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/192253>
27. Vlada Republike Hrvatske (2010). Strategija učenja za poduzetništvo 2010. - 2014. dostupno 2. lipnja 2023. na <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//60%20-%201.1..pdf>
28. Vojnović, N., Manojlović, S. (2011).Psihološki aspekti poduzetničke kompetencije učenika utvrđeni strateškim aktima i očekivana ograničenja u njihovoj provedbi. Učenje za poduzetništvo Vol.1 No.1, (str. 63-75) dostupno 23. svibnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/192162>
29. Vojnović, N., Manojlović, S.,(2012). Učenje za poduzetništvo u školama - što i kako? Učenje za poduzetništvo, Vol.2 No. 2 (str. 65-75) dostupno 23. svibnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/192393>
30. Vukelić, N.(2020). Odrednice spremnosti (budućih) nastavnika na obrazovanje za održivi razvoj. Napredak Vol.161 No. 1-2 (str. str. 141-161). dostupno 10. svibnja 2023. na <https://hrcak.srce.hr/clanak/348185>